

METODOLOŠKO POJASNILO

Jana Vajda

PORAZDELITEV AGREGATOV NACIONALNIH RAČUNOV PO SKUPINAH GOSPODINJSTEV

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Porazdelitev agregatov nacionalnih računov po skupinah gospodinjstev, Slovenija, letno (Prva objava)

Januar 2024

Kazalo

1	NAMEN.....	3
2	PRAVNI OKVIR.....	3
3	ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI.....	3
4	IZBOR ENOT OPAZOVANJA.....	3
5	ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV.....	4
6	DEFINICIJE.....	5
7	POJASNILA.....	7
8	OBJAVLJANJE PODATKOV.....	9
9	REVIDIRANJE PODATKOV.....	9
10	DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA.....	10

1 NAMEN

Namen objave podatkov je prikazati porazdelitev dohodkov, potrošnje, varčevanja in premoženja gospodinjstev skladno s (prilagojenimi) agregati nacionalnih računov po skupinah gospodinjstev in izračun kazalnikov neenakosti. V prilagojenih agregatih niso upoštevana institucionalna gospodinjstva, v potrošnih prilagojenih agregatih pa tudi ni upoštevana potrošnja nerezidentov, ki trošijo doma, upoštevana pa je potrošnja rezidentov v tujini po posameznih skupinah COICOP (Klasifikacija individualne potrošnje po namenu).

Ključne statistike so: prilagojeni razpoložljivi dohodek, dejanska končna potrošnja in varčevanje gospodinjstev, premoženje stanovanj in drugih zgradb ter zemljišč v lasti gospodinjstev, prikazani po skupinah gospodinjstev. Te skupine so lahko dohodkovni kvintilni razredi, tipi gospodinjstev in skupine gospodinjstev glede na njihov prevladujoči dohodek. Ključne statistike so tudi kazalniki neenakosti: razmerje do povprečja, ki prikazuje razmerje povprečja dohodka, potrošnje oz. premoženja posamezne skupine gospodinjstev do povprečja za vsa gospodinjstva, in razmerje maksimum – minimum, tj. razmerje med povprečno vrednostjo dohodka, potrošnje oz. premoženja najvišjega, to je petega, in povprečno vrednostjo dohodka, potrošnje oz. premoženja najnižjega, tj. prvega dohodkovnega kvintilnega razreda.

2 PRAVNI OKVIR

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki \(Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01\)](#)

3 ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enota, ki jo opisujejo objavljeni podatki, so skupine gospodinjstev: dohodkovni kvintilni razredi, tipi gospodinjstev in skupine gospodinjstev glede na glavni vir dohodka. Podatke o posameznih dohodkovnih in potrošnih kategorijah objavljamo skupaj z bilančnimi, kot so prilagojeni razpoložljivi dohodek gospodinjstev, dejanska končna potrošnja in varčevanje gospodinjstev. Po prej omenjenih skupinah gospodinjstev objavljamo še premoženjski kategoriji neto vrednost stanovanj in drugih zgradb ter zemljišča v lasti gospodinjstev.

4 IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Zajetje je popolno: v raziskovanje so vključene vse rezidenčne institucionalne enote, tj. enote na ekonomskem ozemlju Republike Slovenije, ki so po Standardni klasifikaciji institucionalnih sektorjev (SKIS) uvrščene v sektor gospodinjstev (S.14).

Porazdelitev temelji na uporabi podatkov iz mikrovirov, zato populacijo gospodinjstev po SKIS, ki jo uporabljamo v nacionalnih računih (NR), skladno z ESR 2010, prilagodimo glede na populacijo gospodinjstev, ki jo zagotavljajo mikroviri. To pomeni, da izločimo vsa institucionalna oz. skupinska gospodinjstva, tj. osebe v domovih za starejše in osebe v zaporih (cca. 1 %). Poleg tega, da ta del oseb ni zajet v mikrovirih, je tudi njihovo vedenje in delovanje, njihova avtonomija, dohodki, premoženje in deloma tudi potrošnja drugačno kot pri zasebnih gospodinjstvih.

Enote opazovanja so vsa rezidenčna gospodinjstva.

5 ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Od leta 2023 naprej, se podatki zbirajo letno.

Uporabljamo makro- in mikropodatkovne vire. Prvi so podatki o tistih kategorijah, ki jih porazdeljujemo, to so dohodkovne, potrošne in premoženjske kategorije ter varčevanje, in ki jih za potrebe našega raziskovanja poimenujemo agregati nacionalnih računov, saj njihove vrednosti predstavljajo dohodkovne, potrošne in premoženjske kategorije sektorja gospodinjstev kot celote. Ob tem so, kot je bilo že omejeno, ti agregati prilagojeni na zasebna gospodinjstva. Na drugi strani imamo mikrovire, tj. podatke za posamezna gospodinjstva iz statističnih raziskovanj, ki nam omogočijo porazdelitev po skupinah gospodinjstev.

Makropodatkovni viri:

- 1) podatki iz NR o dohodkih in potrošnji sektorja gospodinjstev, ki so na voljo v letnih nefinančnih sektorskih računih;
- 2) podatki iz NR o izdatkih za končno potrošnjo po posameznih skupinah COICOP za sektor gospodinjstev;
- 3) podatki iz NR o stanju nefinančnih sredstev ob koncu leta, to je neto vrednosti stanovanj in drugih zgradb ter zemljiščih v lasti gospodinjstev na dan 31.12.;
- 4) podatki Banke Slovenije (BS) o hipotekah in drugih nepremičninskih posojilih sektorja gospodinjstev.

Mikropodatkovni viri:

- 1) raziskovanje Življenjski pogoji (EU-SILC) - je kombinacija osebnega anketiranja z vprašalnikom Življenjski pogoji (EU-SILC), administrativnih in drugih podatkovnih zbirk ter lastnih virov SURS; osebno anketiranje z vprašalnikom se izvaja na terenu in po telefonu, št. gospodinjstev v vzorcu (bruto velikost vzorca) je cca. 12900.
- 2) raziskovanje Poraba v gospodinjstvih (APG) - je kombinacija osebnega anketiranja z vprašalnikom Poraba v gospodinjstvih (APG), dnevnika izdatkov, administrativnih in drugih podatkovnih zbirk ter lastnih virov SURS; osebno

anketiranje z vprašalnikom se izvaja na terenu, št. gospodinjstev v vzorcu (bruto velikost vzorca) je cca. 7400.

3) Register nepremičnin (REN)

4) Raziskava o finančnih sredstvih in porabi gospodinjstev (HFCS) - vključuje osebno anketiranje z vprašalnikom HFCS na terenu, število gospodinjstev v vzorcu (bruto velikost vzorca) je cca. 6500.

Za to raziskovanje uporabljamo administrativni vir: Register nepremičnin.

6 DEFINICIJE

Gospodinjstva oz. sektor gospodinjstev (S.14) sestavljajo posamezniki ali skupine posameznikov kot potrošniki in/ali kot podjetniki, ki proizvajajo tržno blago ter nefinančne in finančne storitve ali pa so proizvajalci blaga in storitev za lastno končno porabo. Gospodinjstva – potrošnike, opredelimo kot majhne skupine oseb, ki so skupaj nastanjene, združujejo svoje dohodke in premoženje ter skupaj trošijo nekatere vrste blaga in storitev, v glavnem stanovanjske storitve in hrano, pri čemer ni nujno, da so sorodstveno povezane.

Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev je dohodek, ki je na voljo za porabo ali prihranek. To je saldo primarnega dohodka (poslovni presežek / mešani dohodek plus sredstva za zaposlene plus prejeti dohodek od lastnine minus plačani dohodki od lastnine) in prerazporeditev dohodka v denarju. Ta vključuje plačane socialne prispevke, prejete socialne prejemke v denarju, tekoče davke na dohodek in premoženje ter druge tekoče transferje. Od višine razpoložljivega dohodka je v precejšnji meri odvisna raven potrošnje gospodinjstev, ki je eno ključnih meril za merjenje materialne blaginje gospodinjstev.

Bruto prilagojeni razpoložljivi dohodek gospodinjstev je razpoložljivi dohodek, povečan za socialne transferje v naravi, katerih večji del prejemajo gospodinjstva od sektorja država, manjši del pa tudi od nepridobitnih institucij, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (NPISG).

Bruto varčevanje gospodinjstev je tisti del razpoložljivega dohodka gospodinjstev, ki ga ta ne porabijo za končno potrošnjo. Če je potrošnja gospodinjstev višja od razpoložljivega dohodka gospodinjstev, govorimo o zadolževanju.

Stopnja bruto varčevanja gospodinjstev je delež bruto varčevanja v vsoti bruto razpoložljivega dohodka in neto popravka za spremembo pokojninskih pravic in je izražena v odstotku. V primeru, da gospodinjstva več potrošijo, kot je njihov razpoložljivi dohodek oz. če se zadolžujejo, je stopnja bruto varčevanja negativna in govorimo o stopnji zadolženosti.

Izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev so v skladu z nacionalnim konceptom izdatki rezidenčnih gospodinjstev doma in v tujini, ki se uporabljajo za neposredno izpolnjevanje individualnih potreb. Vključujejo izdatke za blago in storitve, porabo lastne proizvodnje kmetov, lastno porabo vrtno pridelave in

drv ter najemnine za stanovanja, v katerih prebivajo lastniki (pripisane najemnine).

Dejanska končna potrošnja je vrednost blaga in storitev, ki jih gospodinjstva dejansko potrošijo, zato vključuje tudi prejete socialne transferje v naravi, ki jih financirajo država in NPISG.

Socialni transferji v naravi so transferji, ki jih gospodinjstva prejmejo od enot države in nepridobitnih institucij, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (NPISG). To so lahko netržni proizvodi in storitve, ki jih gospodinjstvom zagotavljajo neposredno, lahko pa so socialni transferji v naravi tudi tržni proizvodi in storitve, ki jih država in NPISG kupijo od tržnih proizvajalcev. Primeri socialnih transferjev v naravi so: medicinsko ali zobozdravstveno zdravljenje, kirurgija, nastanitev v bolnišnici, očala ali kontaktne leče, medicinski pripomočki ali oprema in podobno blago ali storitve, ki ustrezajo socialnim tveganjem ali potrebam. Drugi primeri, ki jih sistem socialnega zavarovanja ne zajema, so: socialna stanovanja, dodatki za stanovanje, vrtci, strokovno usposabljanje in podobno blago in storitve in sodijo v okvir socialnih tveganj in potreb. Zunaj tega okvira pa so socialni transferji, ki jih država in NPISG nudi posameznim gospodinjstvom kot so na primer rekreacijske, kulturne in športne storitve.

Neto premoženje v obliki nepremičnin je vrednost stanovanj, drugih zgradb in obdelovalnih zemljišč v lasti gospodinjstev, zmanjšanih za vse obveznosti zanje.

Stanovanja in druge zgradbe gospodinjstev imajo vključeno tudi pripadajoče zemljišče. Vključene so tudi zgradbe za poslovne dejavnosti gospodinjstev kot samostojnih podjetnikov.

Obdelovalna zemljišča so kmetijska in gozdna zemljišča v lasti gospodinjstev brez lesne mase.

Obveznosti za stanovanjsko premoženje in premoženje v drugih zgradbah gospodinjstev so hipotekarna posojila in druga nepremičninska posojila za nakup, gradnjo, adaptacije ter povečanje zgradb.

Ekvivalentni razpoložljivi dohodek dobimo tako, da razpoložljivi dohodek gospodinjstev delimo s številom potrošnih enot, to je ekvivalentnih odraslih članov gospodinjstva, da s tem upoštevamo sestavo gospodinjstva. Preračun v ekvivalentne odrasle člane gospodinjstva se opravi skladno s priporočili, to je z uporabo OECD modificirane ekvivalenčne lestvice. Ta nosilcu gospodinjstva pripiše vrednost 1, vsakemu naslednjemu odraslemu družinskemu članu vrednost 0,5, otrokom, mlajšim od 14 let, pa vrednost 0,3 (npr.: štiričlansko gospodinjstvo, ki ga sestavljajo 2 odrasla in 2 otroka, stara manj kot 14 let, šteje 2,1 ekvivalentnega odraslega člana).

Dohodkovni kvintilni razred je razred, v katerega uvrstimo posamezno gospodinjstvo glede na višino ekvivalentnega razpoložljivega dohodka, s katerim razpolaga. Vsak kvintilni razred predstavlja 20 % celotne populacije gospodinjstev. V prvi kvintilni razred razvrstimo 20 % gospodinjstev z najnižjim ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, v petega pa 20 % gospodinjstev z najvišjim ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom. Na enak način so glede na višino razpoložljivega dohodka razvrščena gospodinjstva tudi v drugi, tretji in četrti kvintilni razred.

Tip gospodinjstva je določen na podlagi velikosti gospodinjstva, to je s številom članov v gospodinjstvu, in na podlagi njegove sestave, tj. starosti članov in njihovega statusa (to pomeni, ali gre za otroka ali odraslo osebo).

Glavni vir dohodka oz. prevladujoči dohodek gospodinjstva je tisti, ki predstavlja največji delež v skupnem razpoložljivem dohodku, s katerim gospodinjstvo razpolaga. Najpogosteje so to plače oz. dohodek od zaposlitve, sicer pa so lahko to tudi pokojnine, torej tekoči transferji, dohodki od samozaposlitve in tudi, sicer redkeje, dohodki od lastnine.

Poravnava (scaling) je prilagoditev vrednosti posamezne spremenljivke v mikrovirih glede na vrednost spremenljivke oz. agregata v NR. Prilagoditev običajno pomeni povečanje vrednosti, saj je vrednost spremenljivke v NR običajno večja od vrednosti povezovalne spremenljivke iz mikrovira, lahko pa pomeni tudi zmanjšanje, če je vrednost spremenljivke NR manjša od vrednosti povezovalne spremenljivke v mikrovirih.

Vstavljanje (imputiranje) je postopek, ki se uporabi v primerih, kadar v mikrovirih ni ustrezne spremenljivke za povezavo s posamezno spremenljivko v NR, tj. z agregatom v NR, in pri katerem se tej spremenljivki vrednost pripiše. Za pripravo rezultatov porazdelitve agregatov obstaja več metod pripisovanja (spremenljivka posrednika, informacija o socialno-demografskih značilnostih, uporaba porazdelitve ustrezne izravnalne postavke).

Razmerje do povprečja je razmerje med povprečjem dohodka, potrošnje oz. premoženja posamezne skupine gospodinjstev do povprečja dohodka, potrošnje oz. premoženja za vsa gospodinjstva.

Razmerje maksimum-minimum je razmerje med povprečno vrednostjo dohodkov, potrošnje oz. premoženja najvišjega, to je petega, in povprečno vrednostjo dohodkov, potrošnje oz. premoženja najnižjega, tj. prvega dohodkovnega kvintilnega razreda.

7 POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Institucionalne enote so dodeljene sektorjem v skladu s Standardno klasifikacijo institucionalnih sektorjev (SKIS). Več o klasifikaciji si lahko preberete na naslovu:

<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/metode-in-klasifikacije/klasifikacije>

7.2 OBDELAVA PODATKOV

UREJANJE PODATKOV

Postopkov urejanja podatkov nismo uporabili.

UTEŽEVANJE

Postopkov uteževanja podatkov nismo uporabili.

DESEZONIRANJE

Postopki desezoniranja niso smiselni.

OBDELAVA PODATKOV DRUGO

Osnovni mikropodatkovni vir predstavljajo podatki o gospodinjstvih in osebah iz vzorca za raziskovanje EU-SILC. Nanje se vežejo podatki iz drugih dveh raziskovanj, APG in HFCS, ter podatki iz administrativnega vira REN.

Povezava med EU-SILC in APG temelji na naslednjih povezovalnih spremenljivkah: razpoložljivi dohodek gospodinjstva, tip gospodinjstva in stanovanjski status gospodinjstva.

Povezava med EU-SILC in HFCS temelji na naslednjih povezovalnih spremenljivkah: tip gospodinjstva in stanovanjski status gospodinjstva.

Pri EU-SILC in REN pa je mogoča neposredna povezava, »ena na ena«, saj REN zajame celotno populacijo.

Celoten postopek priprave podatkov obsega pet standardnih korakov, ki si sledijo v naslednjem zaporedju:

1. Prilagoditev agregatov iz NR glede na populacijo iz mikrovirov, kar pomeni izločitev skupinskih gospodinjstev (osebe v domovih za starejše in osebe v zaporih), izločitev izdatkov nerezidentov v državi, ter vključitev izdatkov rezidenčnih gospodinjstev v tujini po skupinah COICOP
2. Izbira ustreznih spremenljivk v mikrovirih za povezovanje s prilagojenimi agregati iz nacionalnih računov
3. Vstavljanje oz. imputiranje pri tistih prilagojenih agregatih iz NR, za katere ni na voljo ustrezne spremenljivke v mikropodatkovnih virih, in poravnava (scaling) glede na vrednosti prilagojenih agregatov iz NR
4. Združevanje gospodinjstev po skupinah gospodinjstev: dohodkovnih kvintilnih razredih, tipih gospodinjstev in po njihovem prevladujočem dohodku
5. Izračun dveh kazalnikov neenakosti, to je razmerja do povprečja in razmerja petega do prvega kvintilnega razreda.

Objavljamo podatke o najpomembnejših dohodkovnih, potrošnih in premoženjskih kategorijah ter varčevanju z vidika porazdelitve gospodinjstev po posameznih skupinah gospodinjstev: po dohodkovnih kvintilnih razredih, tipih gospodinjstev in glavnem viru dohodka gospodinjstev. Postopek priprave je

skladen s smernicami in priročnikom OECD in Eurostata.

7.3 INDEKSI

Indeksov ne objavljamo.

7.4 NATANČNOST

Natančnosti ne izračunavamo.

7.5 DRUGA POJASNILA

8 OBJAVLJANJE PODATKOV

Od 2024 dalje objavljamo podatke vsako leto:

Podatkovna baza SiStat: [BDP in nacionalni računi](#) – Nefinančni sektorski računi – Porazdelitev dohodkov, potrošnje in premoženja

Podatke objavljamo v obliki absolutnih vrednosti v tekočih cenah (skladno s smernicami OECD za pripravo rezultatov), v relativnih vrednostih v obliki deležev v % ter kot razmerja, tj. kot kazalnike neenakosti (razmerje do povprečja, razmerje maksimum-minimum) za najpomembnejše agregate (dohodek, potrošnja, varčevanje in premoženje).

- Prva objava (BDP in nacionalni računi, Nefinančni sektorski računi): »Porazdelitev agregatov nacionalnih računov po skupinah gospodinjstev, Slovenija, 2019-2021«.
- Eurostat, Statistični urad Evropske unije
- Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD)

9 REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Politika revizij nacionalnih računov je določena z ESR 2010, zato podatkom ne določamo statusa začasni/končni. Vsakokratna objava rezultatov distribucije temelji na revidiranih podatkih iz NR in revidiranih podatkih Banke Slovenije.

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani:

<https://www.stat.si/dokument/5296/RevidiranjeStatisticnihPodatkovMPsplosna.pdf>

9.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ČASOVNO PRIMERLJIVOST

V časovni vrsti ni prišlo do prelomov, zato so vse časovne točke primerljive.

10 DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Metodološka gradiva na spletni strani SURS so dostopna na <https://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>.

- Vprašalnik:
 - Podatkov za to raziskovanje SURS ne zbira z vprašalnikom.

Evropski sistem računov ESR2010

<https://www.stat.si/dokument/8436/ESR-2010.pdf>

System of National Accounts 2008, EC – IMF – OECD – UN – WB, New York, 2009

<http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>

Guidelines OECD, draft, July 2019

Handbook on compiling distributional results on household income, consumption and saving consistent with national accounts (preliminary version, March 2023)